

IKASLEAREN GIDA

GARAPEN PSIKOLOGIKOAREN SUSTAPENA

**IKASTURTEA:
2015-2016**

Universidad
del País Vasco

Euskal Herriko
Unibertsitatea

Psikologia Fakultatea
Facultad de psicología

TITULAZIOA: GRADUA PSIKOLOGIAN

ZENTRO: PSIKOLOGIA FAKULTATEA
IKASTURTEA: 2015-2016

IKASLEAREN GIDA

1. IRAKASGAIAREN OINARRIZKO EZAUGARRIAK

IZENA: Garapen Psikologikoaren Sustapena

KODEA: **25075**

IKASTURTEA: 2015-2016

IRAKASGAI MOTA = P = hautazkoa

ECTS Kredituak: 4,5

kurtsoa: 3. edo 4. maila

LAUHILEKOA: 1.a

Bete beharrekoak: Bat ez.

Gomendioak: Hezkuntzaren Psikologia *Minor*-aren beste irakasgaiak burutzea.

2. IRAKASLE-TALDEAREN DATUAK

IZENA: Susana Conejero

ZENTRO/SAILA: Oinarrizko Prozesu Psikologikoen eta Euren Garapen Saila.
Psikologia Fakultatea.

ALORRA: Oinarrizko Psikologia

BULEGOA: 3D15

e-posta: susana.conejero@ehu.es

TLF: 943015742

URL WEB: www.ehu.es

IZENA: Andone Sistiaga

ZENTRO/SAILA: Nortasun eta Psikologi- Ebaluaketa eta Tratamendurako
Saila. Psikologia Fakultatea.

BULEGOA: 1D30

e-posta: andone.sistiaga@ehu.es

TLF: 943018382

URL WEB: www.ehu.es

3. IRAKASGAIAREN BERARIAZKO ETA ZEHARKAKO GAITASUNAK

Gaitasuna	Irakasgaiaren berariazko gaitasunak
1	Jokabide moralaren eta sozio-emoziozkoaren faktore garrantzitsuenak ezagutzea.
2	Hezkuntzako esku hartzeen lerroak ezagutzea, moralaren arloan.
3	Jolasak garapen moralaren eta sozio-emoziozkoaren elementu bideratzaile gisa eta hezkuntzako esku hartzeen baliabide gisa duen garrantzia ezagutzea.
4	Garapen moralari eta sozio-emoziozkoari buruzko esku hartzeen eskaerak identifikatzeko gai izatea, hezkuntzako testuinguru formalean eta ez-formalean.
5	Garapen morala eta sozio-emoziozkoa ebaluatzeko tresna espezifikoak erabiltzeko gai izatea, hainbat testuingurutan.
6	Garapen moral eta sozio-emoziozkoa sustatzeko esku hartzeen estrategiak diseinatzeko, aplikatzeko eta ebaluatzeko gai izatea, hainbat testuingurutan.
7	Lanbide anitzeko taldeetan lan egiteko gai izatea.
8	Ahozko nahiz idatzizko txosten teknikoak egiteko gai izatea.
9	Psikologoak hainbat testuingurutan duen funtzio eta ardura etikoak ezagutzea.
10	Garapena sustatzeari buruzko dokumentazio-iturriak erabiltzeko gai izatea, eta informazioa eskuratzeko behar diren estrategiak mederatzeko direla erakustea.

4. PROGRAMA

4.1. PROGRAMA TEORIKO ZABALA

Lehenengo zatia (Oinarrizko Prozesu Psikologikoen eta Euren Garapen Saila)

1. Hezkuntza moraleko programetan kontuan hartu beharreko gaiak.
2. Hezkuntza ikuspegi nagusiak arlo moralean.

Bigarren zatia (Nortasun eta Psikologi- Ebaluaketa eta Tratamendurako Saila)

3. Hezkuntzako testuinguruetan esku hartze sozioemozionalen eskarien identifikazioa eta ebaluazioa.
4. Garapen sozioemozionala sustatzeko jolas programak: Programen diseinua eta ebaluazioa.

4.2. PRAKTIKA EGITASMOA (*)

➤ Segidan gelako praktketan, tailerretan, mintegietan eta ordenagailuko praktketan zehar burutuko diren jarduerak azaltzen dira, baita irakasgaiaren gaitasunekiko lerrokatzea (alineazioa) ere:

1. Praktika aurreko irakurketa; irakurketa hauek irakasleak proposatuko ditu, baina zenbait kasutan ikaslea izango da dokumentazio iturriak bilatzearen arduraduna (1, 2, 3 eta 10 gaitasunak).
2. Hausnarketa pertsonala eta eztabaida talde handian. Eztabaida hauek hezkuntza moralean faktore gako batzuei buruzkoak izango dira, adibidez: altruismoaren existentziaren inguruan edo enpatiak dituen arriskuen inguruan (eta nola agin aurre arrisku horiei hezkuntzako testuinguruan). (1, 4 eta 9 gaitasunak).
3. Garapen morala sustatzeko bideratutako teknikak praktikan jartzea (adibidez: Balore orriak, Elkarrizketa argitzaileak, Dilema moralei buruzko eztabaidak...). (2, 4 eta 6 gaitasunak).
4. Hezkuntzako testuingurueta kasueen analisi eta eztabaida (4 eta 9 gaitasunak).
5. *Role-playing* ariketa. Hori, hezkuntzako testuinguruetan psikologoaren *rol*-a eta beste partaide batzuen (irakasle, ikasle...) eskaera eta beharrak ulertzera bideratuta egongo da (4 eta 9 gaitasunak).
6. Ebaluaketa tresnen selekzio, pasazio eta zuzenketa (5 gaitasuna).
7. Unitate didaktiko baten diseinua (6 gaitasuna).
8. Garapen sozioemozionalean jolasak duen garrantziari buruzko analisi eta eztabaida (3. gaitasuna).
9. Jolasaren analisi estrukturala. (6 gaitasuna).

Praktiken funtzionamendua talde txikiko lanean (3-4 pertsona) oinarrituko da; ondoren egindako lana talde handian amankomunean jarriko da. Saio bakoitza jarduera hauek entregatu ondoren emango da amaitutzat. Irakasleek jarduera horiek zuzendu eta itzuliko dizkiete ikasleei, gero bukaeran ikasleek Portafolioetan jaso ahal izateko, Ebaluazio-Sistema atalean zehazten den bezala (7, 8 eta 9 gaitasunak).

(*) Komenigarria litzateke jarduera bakoitzarekin zein gaitasun garatzen den zehaztea, bai eta gaitasunaren zenbakia ere.

5.-IRAKASGAIAREN PLANGINTZAKO KRONOGRAMA

(jarraibideak: Psicoplaneko taula kopiatu eta atal honetan itsatsi)

Astea	D.L.	Datak	EM (24 ordu)	IP/PA (5 ordu)	TA (9 ordu)	OP (5 ordu)	Min (2 ordu)	Ordu ez p. (45 ordu)	Partzial	Entregatzeko	Guztira
1	5	07/09-11/09	EM1=2	IP1=1	[---]	[---]	[---]	1			3
2	5	14/09-18/09	EM1=2	IP1=1	[---]	[---]	[---]	2			3
3	5	21/09-25/09	EM1=2	[---]	TA1=2	[---]	[---]	4			4
4	5	28/09-02/10	EM1=2	[---]	[---]	OP1=2	[---]	4			4
5	5	05/10-09/10	EM1=2	[---]	TA1=2	[---]	[---]	4			4
6	4	12/10-16/10	EM1=1	[---]	TA1=1	[---]	[---]	3			2
7	5	19/10-23/10	EM1=2	[---]	[---]	[---]	Min1=1	4		X	3
8	5	26/10-30/10	EM1=2	IP1=1	[---]	[---]	[---]	2			3
9	5	02/11-06/11	EM1=2	IP1=2	[---]	[---]	[---]	4			4
10	5	09/11-13/11	EM1=2	[---]	[---]	OP1=2	[---]	4			4
11	5	16/11-20/11	EM1=2	[---]	TA1=2	[---]	[---]	4			4
12	5	23/11-27/11	EM1=2	[---]	TA1=2	[---]	[---]	4			4
13	5	30/11-04/12	EM1=1	[---]	[---]	OP1=1	[---]	2			2
14	3	07/12-11/12	[---]	[---]	[---]	[---]	Min1=1	3		X	1
15	5	14/12-18/12	[---]	[---]	[---]	[---]	[---]	0			0
			EM1=24	IP1=5	TA1=9	OP1=5	Min1=2				
Guztira	72		24	5	9	5	2	45	0	2	45

6. EBALUAZIO-SISTEMA (TEORIA ETA PRAKTIKA)

Ebaluazio jarraia

Tailerretan, gelako praktketan, ordenagailuko praktketan eta mintegietan zehar, ikasleek talde txikietan (3-4 lagun) gai ezberdinekin lotutako jarduerak burutuko dituzte eta irakasleek jarduera horiek jaso eta zuzenduko dituzte. Lan honek guztiak izaera presentziala eta ez presentziala izango du. Ondoren, irakasleek jarduera horiek ikasleei itzuliko dizkiete. Irakasgaiaren zati bakoitza amaitutakoan, ikasleek **Portafolioa** entregatu beharko dute, burututako jarduera guztiak barne hartuta, eta modu egokian zuzenduta. Portafolioen nota maximoa 3 izango da (horietako bakoitza 1,5 puntu). Portafolioak gainditzen ez dituzten ikasleek Azken Ebaluazioari dagokion azterketa egin beharko dute.

Portafolioak ebaluatu ahal izateko, ikasleek Gelako praktiken, tailerren, mintegien eta ordenagaikuko praktiken **%80ra joan beharko dute**.

Bestalde, ikasleek azterketen denboraldi ofizialean **azterketa idatzia** egin beharko dute (eskola magistralen bidez garatutako gaitasunak eta horiekin lotutako ikasketari dagozkion gaitasunak ebaluatzea helburua duena). Azterketa honen balioa **%70a** izango da.

Irakasgaia gainditu ahal izateko, **bai Portafolioak, bai Azterketa gainditu beharko dira**.

Azken ebaluazioa

Azken ebaluazioa bi azterketetan datza.

Alde batetik, ikasleek **eskola magistralen** bidez garatutako gaitasunak eta horiekin lotutako ikasketari dagozkien gaitasunak ebaluatzea helburua duen **azterketa** burutu beharko dute; azterketa honek notaren **%70a** suposatuko du (eta ebaluazio jarraian egiten den azterketarekin bat dator).

Beste batetik, ikasleek beste azterketa bat egin beharko dute, zeinek **tailerretan, gelako praktketan, ordenagailuko praktketan eta mintegietan** zehar garatutako gaitasunak ebaluatuko dituen (baita klase ez presentzialetan egindako lanean garatutako gaitasunak ere). Azken azterketa honen nota maximoa azken notaren **%30a** izango da.

Bi azterketa hauek gainditu behar dira irakasgaia gainditu ahal izateko.

Irakasgai honetan **ikasleek aski izango dute azterketara ez agertzea, deialdiari uko egiteko.**

7. DOCUMENTAZIOA/BIBLIOGRAFIA

- Alonso-Gancedo, N. eta Iriarte, C. (2005). *Programa educativo de crecimiento emocional y moral: PECEMO*. Archidona: Aljibe.
- Barragán, F. (2002). *Educación en valores y género*. Sevilla: Díada Editoras.
- Bennett, W. J. (2001). *El libro de las virtudes para jóvenes*. Bartzelona: Ediciones B.
- Blasi, A. (1980). Bridging moral cognition and moral action: A critical review of the literature. *Psychological Bulletin*, 88(1), 1-45.
- Borba, M. (2004). *Inteligencia moral: las 7 virtudes que los niños deben aprender para hacer lo correcto*. Bartzelona: Paidós Ibérica.
- Bosello, A. P. (2000). *Escuela y valores*. Madril: CCS.
- Brown, G. eta Atkins, M. (1988). *Effective teaching in Higher Education*. Routledge: Londres.
- Casals, E. eta Defis, O. (2006). *Educación infantil y valores*. Bilbao: Desclée de Brouwer.
- Coles, R. (1998). *La inteligencia moral del niño y del adolescente*. Bartzelona: Kairós.
- Damasio, A. (1994/2001). *El error de Descartes*. Bartzelona: Biblioteca de Bolsillo.
- De la Caba, M. J. (2005). Intervención educativa para la prevención y el desarrollo socioafectivo en la escuela. F. López, I. Etxebarria, M. J. Fuentes, M. J. Ortiz (Arg.), *Desarrollo afectivo y social* (361-382 orr.). Madril: Pirámide.
- De la Caba, M. A. (1991). Talde baloreen garapena ikasgelan. *Tantak*, 6, 49-64.
- De Miguel, M. (2005). (Koord.). *Modalidades de Enseñanza centradas en el desarrollo de Competencias: orientaciones para promover el cambio metodológico en el Espacio Europeo de Educación Superior*. Proyecto EA2005-0118.
- De Miguel, M. (2006). Clases teóricas. M. De Miguel (Koord.), *Metodologías de enseñanza y aprendizaje para el desarrollo de competencias. Orientaciones para el profesorado universitario ante el Espacio Europeo de Educación Superior* (pp. 27-52). Madril: Alianza.
- Delors, J., Al Mufti, I., Amagi, I., Carneiro, R., Chung, F., Geremek, B.,... Nanzhao, Z. (1996). La educación encierra un tesoro. Informe a la UNESCO de la Comisión Internacional sobre la Educación para el Siglo XXI. http://www.unesco.org/education/pdf/DELORS_S.PDF#page=2&zoom=177,32,365-tik eskuratua.
- Díaz-Aguado eta Medrano, C. (1994). Educación y razonamiento moral. Una aproximación constructivista para trabajar los contenidos transversales. Bilbo: Mensajero.
- Elexpuru, I. eta Medrano, C. (2002). *Desarrollo de los valores en las instituciones educativas*. Bilbo: Mensajero.
- Etxebarria, I. (1999). Desarrollo moral. F. López, I. Etxebarria, M. J. Fuentes y M. J. Ortiz (Koord.), *Desarrollo afectivo y social* (181-209 orr.). Madril: Pirámide.
- Etxebarria, I. (1999). Desarrollo del altruismo y la agresión. F. López, I. Etxebarria, M. J. Fuentes y M. J. Ortiz (Koord.), *Desarrollo afectivo y social* (211-230 orr.). Madril: Pirámide.
- Etxebarria, I. (2006). *Los sentimientos de culpa: ¿Qué hacer con ellos?* Málaga: Arguval.
- Etxebarria, I. (2008). La empatía y su contribución a los valores y la conducta cívico-moral.

- Acosta (Zuz.), *Educación emocional y convivencia en el aula* (85-113 orr.). Madrid: Secretaría General Técnica del Ministerio de Educación, Política Social y Deporte.
- Etxebarria, I. (2008). Emociones sociales. P. Palmero eta F. Martínez Sánchez (Arg.), *Motivación y emoción* (275-314 orr.). Madrid: McGraw-Hill.
- Etxebarria, I., Conejero, S. eta Pascual, A. (2011). La empatía, raíz emocional de la conducta moral. P. Fernández-Berrocal, N. Extremera, R. Palomera, D. Ruiz-Aranda, J. M. Salguero y R. Cabello (Arg.), *Inteligencia Emocional: 20 años de investigación y desarrollo* (23-27 orr.). Santander: Fundación Botín.
- Etxebarria, I., Conejero, S. eta Pascual, A. (2011). Harrotasuna, aurrera egiten laguntzen digun adiskidea (bere beresitzunekin...). K. Korta eta J. M. Larrazabal (Arg.), *Gogoz, hitzez eta egitez. Pello Huiziri eskeinitako lanak* (pp. 149-170). Bilbo: Euskal Herriko Unibertsitateko Argitalpen Zerbitzua.
- Fernández, A. (2006). Metodologías activas para la formación de competencias. *Educatio Siglo XXI*, 24, 35-56.
- Garaigordobil, M. (1996). *Evaluación de una intervención psicoeducativa en sus efectos sobre la conducta prosocial y la creatividad*. Madrid: Ministerio de Educación y Cultura.
- Garaigordobil, M. (2004). Intervención psicológica en la conducta agresiva y antisocial con niños. *Psicothema*, 16(3), 429-435.
- Garaigordobil, M. (2005). *Diseño y evaluación de un programa de intervención socioemocional para promover la conducta prosocial y prevenir la violencia*. Madrid: Ministerio de Educación y Ciencia.
- Garaigordobil, M. (2009). Jolastea, kooperatzea eta sortzea: esku-hartze psikopedagogikoko eredu baten hiru ardatz estruktural. *Jakingarriak*, 67, 20-37.
- Garaigordobil, M. eta Fagoaga J. M. (2006). *Juego cooperativo para prevenir la violencia en los centros educativos: Evaluación de programas de intervención para educación infantil, primaria y secundaria*. Madrid: Ministerio de Educación y Ciencia.
- Garza, J. G. eta Patiño, S. (2005). *Enfoques actuales de la educación en valores*. Alcalá de Guadaíra: Editorial Mad.
- González, A. (2004). *Un personaje para cada día: ellos y ellas encarnaron los valores*. Madrid: CCS.
- González, R. eta Díez, E. (2002). *Valores en familia. Orientación, tutoría y escuela de padres en Educación Infantil, Primaria y ESO*. Madrid: CCS.
- Goñi Grandmontagne, A. (Ed.). (1996). *Psicología de la educación sociopersonal*. Madrid: Editorial Fundamentos.
- Gozálvez, V. (2000). *Inteligencia moral*. Bilbo: Desclée de Brouwer.
- Haydon, G. (2003). *Enseñar valores*. Madrid: Morata.
- Hoffman, M. L. (2002). *Desarrollo moral y empatía: implicaciones para la atención y la justicia*. Barcelona: Idea Books.
- Howe, L. W. eta Howe, M. M. (1977). *Cómo personalizar la educación. Perspectivas de la clarificación de valores*. Madrid: Santillana.
- Jackson, P. W., Boostrom, R. E. eta Hansen, D. T. (2003). *La vida moral en la escuela*. Buenos Aires: Amorrortu.
- Kirschenbaum, H. (1982). *Aclaración de valores humanos*. Mexico: Diana.
- Knowles, M. S. (1982). *El estudio autodirigido: guía para estudiantes y profesores*. Mexico:

Alhambra Mexicana.

- Kohlberg, L. (1987/1975). El enfoque cognitivo-evolutivo de la educación de la moral. J. A. Jordán eta F. F. Santolaria (Arg.), *La educación moral, hoy. Cuestiones y perspectivas* (85-114 orr.). Bartzelona: P.P.U.
- Kohlberg, L., Power, F. C. eta Higgins, A. (Eds.). (1997). *La educación moral*. Bartzelona: Gedisa.
- Lickona (1991). *Educating for character: How our schools can teach respect and responsibility*. New York: Bantam Books.
- López, M. (2001). *La evaluación del aprendizaje en el aula*. Madril: Edelvives.
- López, F., Apodaca, P., Eceiza, A., Etxebarria, I., Fuentes, M. J. eta Ortiz, M. J. (1994). *Para comprender la conducta altruista. Teoría, investigación e intervención educativa*. Lizarra: Editorial Verbo Divino.
- López, F., Etxebarria, I., Fuentes, M. J. eta Ortiz, M. J. (2005). *Desarrollo afectivo y social*. Madril: Pirámide.
- López, F., Carpintero, E., Del Campo, A., Lázaro, S. eta Soriano, S. (2006). *El bienestar personal y social y la prevención del malestar y la violencia*. Madril: Pirámide.
- Martínez, M. y Puig, J. M. (Arg.). (1991). *La educación moral. Perspectivas de futuro y técnicas de trabajo*. Bartzelona: GRAO.
- Martínez Mediano, C. (1998). La teoría de la evaluación de programas. *Educación XXI: Revista de la Facultad de Educación*, 1, 73-92.
- Medrano, C. (Ed.). (1994). *Desarrollo de los valores y educación moral*. Donostia: UPV/EHU Argitalpen Zerbitzua.
- Medrano, C. (2002). Piagetengandik Kohlbergenganaino. *Hik hasi*, 7, 18-43.
- Molnar, A. (Ed.). (1997). *The construction of children's character*. Chicago IL: The National Society for the Study of Education.
- Nucci, L. P. (2003). *La dimensión moral en la educación*. Bilbo: Desclée de Brouwer.
- Pascual, M. A. (1995). *Clarificación de valores y desarrollo humano. Estrategias para la escuela* (2. ar.). Madril: Narcea.
- Payá, M. (1991). Discusión de dilemas. M. Martínez eta J. M. Puig (Arg.), *La educación moral. Perspectivas de futuro y técnicas de trabajo* (45-57 orr.). Bartzelona: Grao.
- Pérez-Delgado, E. eta García-Ros, R. (1991). *La psicología del desarrollo moral*. Mexico: Siglo Veintiuno.
- Peters, R. S. (1991). *Desarrollo moral y educación moral*. Mexico: Trillas.
- Puig, J. M. (2003). *Prácticas morales: una aproximación a la educación moral*. Bartzelona: Paidós Ibérica.
- Raines, S. C. eta Isbell, R. (2005). *Cómo contar cuentos a los niños, relatos y actividades para estimular la creatividad e inculcar valores éticos*. Bartzelona: Oniro.
- Raths, L., Harmin, M. eta Simon, S. B. (1967). *El sentido de los valores en la enseñanza. Cómo emplear los valores en el salón de clase*. Mexico: Uteha.
- Romero, E. (Koor.) (2005). *Valores para vivir*. Madril: CCS.
- Ruiz, M. (2003). *Educación moral: aprende a ser, aprender a convivir*. Bartzelona: Ariel.
- Schwartz, S. (1996). Value priorities and behavior: Aplying a Theory of integrated value

- systems. C. Seligman, J. M. Olson eta M. P. Zanna, *The psychology of values* (1-24 orr.). Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum.
- Scriven, M. (1967). The methodology of evaluation. R. W. Tyler, R. M. Gagné eta M. Scriven (Arg.), *Perspectives of curriculum evaluation*, (39-83 orr.). Chicago, IL: Rand McNally.
- Scriven, M. (1991). *Evaluation thesaurus*. Newbury Park, Chicago, CA: Sage.
- Slavin, R. E. (1990). *Cooperative learning*. New Jersey: Prentice-Hall.
- Stöcklin-Meier, S. (2005). *Descubrir valores a los niños*. Bartzelona: Oniro.
- Vilar, J. (1991). Clarificación de valores. M. Martínez eta J. M. Puig (Arg.), *La educación moral. Perspectivas de futuro y técnicas de trabajo* (33-43 orr.). Bartzelona: Grao.
- Tuts, M. eta Martínez, L. (2006). *Educación en valores y ciudadanía: propuestas y técnicas didácticas para la formación integral*. Madril: Los libros de la Catarata.
- Tuts, M. eta Martínez, L. (2006). *Mi escuela y el mundo: solidaridad, educación en valores y ciudadanía*. Madril: Los libros de la Catarata.
- Uhl, S. (1997). *Los medios de educación moral y su eficacia*. Bartzelona: Herder.
- Wright, D. (1974). *Psicología de la conducta moral*. Bartzelona: Planeta.
- Zlobina, A. (2003). La teoría de los valores de Schwartz. D. Páez, I. Fernández, S. Ubillos eta E. Zubieta (Koor.). *Psicología social, cultura y educación* (73-87 orr.). Madril: Prentice Hall.

8. TUTORE-ORDUTEGIAK

Tutoretza ordutegia ezagutu ahal izango da hurrengo bideen bitartez:
www.ehu.es (Gipuzkoako Kanpusa/ Psikologia Fakultatea).